

บทคัดย่อ

ตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน (Hybrid Financial Instrument) เป็นตราสารทางการเงินชนิดหนึ่งที่มีเงื่อนไขของตราสารที่แสดงถึงความเป็นหนี้และทุนรวมอยู่ในตราสารเดียวกัน ตราสารประเภทนี้พบว่ามีเงื่อนไขของตราสารที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ระดมทุนและนักลงทุนที่ต้องการแสวงหาประโยชน์จากลักษณะของตราสารทางการเงินที่ไม่ปรากฏอยู่ในตราสารหนี้หรือตราสารทุนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ เงื่อนไขต่างๆ ของตราสารที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยังทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบของตราสารและสาระที่แท้จริงของตราสารอีกด้วย ถึงแม้ชื่อของตราสารที่ปรากฏจะเป็นตราสารหนี้ แต่สาระสำคัญอาจเป็นทุน เช่น หุ้นกู้ด้อยสิทธิชนิดไม่สะสมผลตอบแทน ไม่จ่ายผลตอบแทนเมื่อกิจการไม่มีกำไร และครบกำหนดไถ่ถอนเมื่อเลิกกิจการ เป็นต้น

ความแตกต่างของลักษณะความเป็นหนี้และความเป็นทุนของตราสาร มีผลในประการสำคัญต่อภาวะภาษีทั้งตามกฎหมายภายในและกฎหมายภาษีระหว่างประเทศ โดยผลตอบแทนของตราสารหนี้และตราสารทุนถือเป็นเงินได้พึงประเมินที่แยกออกจากกันเด็ดขาด ซึ่งจะมีวิธีการจัดเก็บภาษีและภาวะภาษีที่แตกต่างกัน เช่น อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย สิทธิของผู้มีเงินได้ในกรณีได้รับเครดิตภาษีเงินปันผลตามมาตรา 47 ทวิ การได้รับยกเว้นภาษีตามมาตรา 65 ทวิ (10) และการหักจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิของผู้ออกตราสาร ตามมาตรา 65 เป็นต้น ซึ่งหากไม่สามารถพิจารณาจำแนกดังกล่าวได้ ก่อให้เกิดที่กล่าวไว้จะไม่สามารถทำงานได้ ดังนั้นในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าตราสารนั้นมีลักษณะความเป็นหนี้และทุนรวมกันอยู่อย่างไร และจะมีวิธีการพิจารณาจำแนกส่วนที่เป็นหนี้และส่วนที่เป็นทุน เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร และตามอนุสัญญาภาษีซ้อนอย่างไร

จากการศึกษาบทบัญญัติในประมวลรัษฎากร และในทางปฏิบัติยังไม่พบว่ามีความชัดเจนในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากตราสารดังกล่าว แต่จากการศึกษาวิธีการจัดเก็บภาษีในต่างประเทศ พบว่าในหลายประเทศมีบทบัญญัติที่กำหนดไว้เฉพาะในการจัดเก็บภาษีจากตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้ ยังมีหลักเกณฑ์อื่นที่มีใช้หลักเกณฑ์ทางภาษี เช่น มาตรฐานการบัญชี ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทตราสารทางการเงินของบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Rating Agency) ที่มีการพิจารณาจำแนกประเภทตราสารทางการเงิน โดยมีได้

พิจารณาจากชื่อหรือรูปแบบของตราสารที่ปรากฏเท่านั้น แต่เป็นการพิจารณาจากสาระสำคัญของตราสารด้วยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น หากการจัดเก็บภาษีเงินได้จากตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เป็นการจัดเก็บโดยพิจารณาจากสาระที่แท้จริงของตราสารดังกล่าว ตามหลักสาระสำคัญยิ่งกว่ารูปแบบ (Substance over form) ดังกล่าว แม้อาจทำให้เกิดค่าใช้จ่ายหรือภาระในการถือปฏิบัติตามของผู้เสียภาษี (Compliance Cost) และภาระในการบริหารจัดการของผู้จัดเก็บภาษี (Administrative Cost) อยู่บ้าง แต่จะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างทางกฎหมายและเป็นเครื่องมือให้แก่เจ้าพนักงานภาษีในการป้องกันการใช้ตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุนเป็นเครื่องมือในการวางแผนภาษี